

ГАЙДАРЖИЙСЬКАОльга Миколаївна
0970607292@ukr.net

УДК 378.4(4)(045)

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
СИСТЕМИ ПЕРЕЗАРАХУВАННЯ
КРЕДИТІВ ЯК ЗАСОБУ СТВОРЕННЯ
ВІДКРИТОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ****БАШАРИНА**Вікторія Віталіївна
mockalenko12@gmail.com**RESEARCH OF THE EUROPEAN LENDING
SYSTEM AS A WAY FOR THE
ESTABLISHMENT OF OPENING
EUROPEAN EDUCATIONAL PROCESS**к.е.н., доцент, завідувач
кафедри, Національний
авіаційний університетстудент, Національний
авіаційний університет**HAIDARZHYISKA Olha Mykolaivna** – PhD in Economics, Associate Professor, National Aviation University**BASHARINA Viktoriia Vitaliivna** – student, National Aviation University

У статті розглянуто європейську кредитно-трансферну й акумулюючу систему, її розвиток та шляхи вдосконалення. Досліджено європейський простір вищої освіти, розглянуто його основну мету та функції, а також виділено аспекти, які необхідно враховувати для реалізації Болонського процесу. Проаналізовано стратегію євроінтеграції, позитивні та негативні моменти даного процесу, шляхи реалізації. Представлено систему академічних кредитів, аналогічну ECTS, передбачену Болонською декларацією. Сформульовано подальші дії для досягнення поставлених завдань Болонського процесу.

* * *

В статье рассмотрено европейскую кредитно-трансферную и аккумулирующую систему, ее развитие и пути совершенствования. Исследовано европейское пространство высшего образования, рассмотрены его основные цели и функции, а также выделены аспекты, которые необходимо учитывать для реализации Болонского процесса. Проанализировано стратегию евроинтеграции, положительные и отрицательные моменты данного процесса, пути реализации. Представлено систему академических кредитов, аналогичную ECTS, предусмотренную Болонской декларацией. Сформулированы дальнейшие действия для достижения поставленных задач Болонского процесса.

* * *

The article deals with the European Credit Transfer System, its development and ways to improve it. The European Higher Education Area is being explored and its main objectives and functions are being considered as well as aspects to be considered for the implementation of the Bologna Process. The strategy of European integration, the positive and negative sides of this process, ways of implementation are analyzed. A system of academic credits similar to the ECTS provided by the Bologna Declaration is presented. Further actions formulated to achieve the goals of the Bologna Process.

Research of development and justification of the implementation of the system of credits transfer in higher education institutions, as well as determining the directions of its improvement, formulating proposals to achieve the objectives of the Bologna process, which will contribute to improving the efficiency of training of future specialists, are not only relevant but also necessary.

The purpose of the study is to study the European Credit Transfer System. Research on the European Higher Education Area. Analysis of European integration strategy and ways of its implementation. A study of the ECTS-like academic credit system provided for in the Bologna Declaration. Formulating further actions to achieve the objectives of the Bologna Process.

The advantages of the Bologna Process are: increased availability of European higher education; the success of employment in obtaining a degree or qualification focused on the labor market; mobility of students and teachers internationally; the possibility of a higher education institution to receive project funding from European structures. It is also necessary to highlight the shortcomings of the Bologna Process: the lack of information support for the goals of the Bologna Process; confusion between training programs; lack of implementation of some innovations in the practical part; lowering the overall level of higher education by targeting narrow specialists; complication of the process of entering the magistracy.

Thus, studies of the European Credit Transfer System prove that for Ukraine its implementation has contributed to the recognition of Ukrainian diplomas at the international level, greater mobility in the European space for students and teachers, joint education and implementation of search projects with European universities, competitiveness of the world and European labor market.

Ключові слова: європейська кредитно-трансферна система, перезарахування кредитів, європейський простір вищої освіти, стратегія євроінтеграції, Болонська декларація, Болонський процес

Ключевые слова: европейская кредитно-трансферная система, перезачет кредитов, европейское пространство высшего образования, стратегия евроинтеграции, Болонская декларация, Болонский процесс

Keywords: European Credit Transfer System, credits transfer, European Higher Education Area, the strategy of European integration, The Bologna Declaration, The Bologna Process

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку вищої освіти спостерігається зацікавленість широкого кола учасників освітнього процесу у вдосконаленні системи перезара-

хування кредитів, що пов'язано з необхідністю, яка виникає у процесі надання/здобуття вищої освіти. Вивчення європейського простору вищої освіти, його основної мети та функцій, стратегії євроінтеграції та

шляхів її реалізації потребують додаткових досліджень, оскільки процес реформування вищої освіти є безперервним та постійним. Дослідження розвитку та обґрунтування впровадження системи перезарахування кредитів у вищих навчальних закладах, а також визначення напрямків її вдосконалення, формулювання пропозицій задля досягнення поставлених завдань Болонського процесу, які сприятимуть підвищенню ефективності підготовки майбутніх фахівців, є не лише актуальними, а і необхідними.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Науково-теоретичну основу дослідження європейської системи перезарахування кредитів становлять такі методи: узагальнення – для систематизації теоретичних положень стосовно сутності, цілей, завдань, напрямків дослідження європейської системи перезарахування кредитів; порівняння та класифікації – для співставлення теоретичних підходів визначення шляхів розвитку європейської системи перезарахування кредитів; когнітивного моделювання – для спостереження ситуацій у вигляді причинно-наслідкових зв'язків між факторами впливу на розвиток європейської системи перезарахування кредитів, що надасть можливість виявити проблеми, які виникають у процесі розвитку європейської системи перезарахування кредитів та дозволить запропонувати шляхи до їх вирішення.

МЕТА РОБОТИ є вивчення європейської кредитно-трансферної й акумулюючої системи. Дослідження європейського простору вищої освіти. Аналіз стратегії євроінтеграції та шляхів її реалізації. Дослідження системи академічних кредитів, аналогічної ECTS, передбаченої Болонською декларацією. Формулювання подальших дій задля досягнення поставлених завдань Болонського процесу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сучасний розвиток освіти України, її становлення в єдиному європейському та світовому освітньому просторі не можливе без ефективної організації та вдосконалення європейської кредитно-трансферної й акумулюючої системи ECTS.

ECTS – це система, в основу якої покладено систематизований спосіб описання освітньої програми шляхом призначення кредитів (балів) її компонентам. Вона визначає навчальне навантаження студентів, необхідне для виконання завдань навчальної програми, яка створена на основі визначення погоджених результатів навчання та рівня знань, який необхідно отримати [1]. За рахунок введення кредитно-модульної системи формування навчальних програм, посилення ролі самостійної роботи студентів і змін педагогічних методик, запровадження активних методів і сучасних інформаційних технологій навчання розширюється запровадження елементів ECTS.

Європейський простір вищої освіти (ЄПВО) – міждержавна структура співробітництва, яку офіційно засновано на Конференції міністрів країн учасниць Болонського процесу, що відбулася в Будапешті і Відні у березні 2010 р. [2].

Інтеграція в європейський освітній простір потребує вироблення і впровадження нових механізмів, серед

яких виділено запозичення досвіду сусідніх з Україною держав-членів ЄС, адаптування законодавства України до вимог Болонського процесу, спільна підготовка фахівців у європейських вузах та обмін випускниками, вирішення проблем юридичного визнання дипломів українських вузів у країнах ЄС, створення умов для закріплення фахівців, що закінчують навчання, підготовка фахівців, спроможних захистити інтереси України у жорстких умовах світової конкуренції.

Мета ЄПВО – розвиток вищої освіти, який полягає в наступному:

- ґрунтується на академічній свободі, інституційній автономії та участі студентів й викладачів в управлінні вищою освітою;
- сприяє якості, економічній привабливості та соціальній згуртованості;
- заохочує студентів і викладачів вільно переміщатися (бути мобільними);
- розвивається соціальний вимір вищої освіти;
- сприяє працевлаштуванню випускників і навчанню впродовж життя;
- вбачає у студентах і співробітниках активних членів академічної спільноти;
- є відкритим і співпрацює з вищою освітою в інших частинах світу [2].

Функції ЄПВО полягають у координуванні структурних реформ між урядами, це зокрема:

- запровадження системи зрозумілих і порівнянних ступенів (трициклова система бакалавра, магістра та доктора філософії (PhD));
- забезпечення прозорості стосовно змісту навчання за допомогою кредитів Європейської системи трансферу і накопичення кредитів (ЄКТС) і Додатка до диплому;
- визнання кваліфікацій (ступенів та періодів навчання);
- створення загального європейського розуміння забезпечення якості;
- запровадження Рамки кваліфікацій вищої освіти ЄПВО
- впровадження законодавчих змін, які вводяться урядами у світлі домовленостей, досягнутих в рамках ЄПВО [2].

Аналізуючи дослідження стратегії євроінтеграції, шляхів її реалізації, можна стверджувати, що для України задля сприяння підвищенню якості освіти, вирішення проблеми визнання українських дипломів за кордоном доцільно було запровадження передбаченої Болонською декларацією системи академічних кредитів, аналогічної ECTS (Європейській кредитно-трансферній системі). Саме її розглядають як засоби підвищення мобільності студентів для переходу з однієї навчальної програми на іншу, включаючи програми післядипломної освіти, а також реформування навчальних програм та передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн.

Для України підписання декларації сприяло визнанню українських дипломів на міжнародному рівні, більшій мобільності в європейському просторі для студентів та викладачів, спільній освіті та впровадженню пошукових проектів з європейськими університетами, конкурентоспроможності на європейському і світовому ринках праці.

Для реалізації Болонського процесу було враховано чотири аспекти:

- побудовано оновлену систему освіти, яка стала національною ідеєю, зміст якої полягає у збереженні та примноженні давніх освітніх традицій;

- оновлено систему вищої освіти, яка покликана виховувати громадянина держави Україна, всебічно розвинути особистість, для якої потреби у фундаментальних знаннях та у підвищенні загальноосвітнього та професійного рівня асоціюється зі зміцненням своєї держави;

- розвиток національної системи вищої освіти було підпорядковано законам ринкової економіки, тобто закону розподілу праці, закону змінності праці та закону конкуренції, оскільки економічна сфера є винятково важливою у формуванні логіки суспільного розвитку. Водночас було враховано не менш важливі чинники – соціальні, політичні, духовного життя, суспільної свідомості, культури та морально-психологічних цінностей;

- розвиток вищої освіти України було розглянуто у контексті тенденцій розвитку і досвіду світових освітніх систем. Зокрема, законодавчу і нормативно-правову базу вищої освіти України приведено у відповідність до світових вимог, відповідно структуровано систему вищої освіти та її складові, упорядковано перелік спеціальностей, переглянуто зміст вищої освіти і наповнено його новітніми технологіями; забезпечено інформатизацію навчального процесу та доступ до міжнародних інформаційних систем. Створено архітектуру вищої освіти, яка узгоджується з європейським і світовим освітнім простором та сприяє її інтеграції [3].

Передувала Болонському процесу, який не обмежений рамками Європейського Союзу, діяльність Європейської Комісії, Ради Європи та ЮНЕСКО, ряду європейських університетів, а також європейської мережі інформаційних центрів. Наразі учасниками даного процесу можуть стати країни-члени Європейської культурної конвенції, які доведуть свою готовність дотримуватися мети та принципів Болонського процесу у своїй системі вищої освіти. На даний момент 40 європейських країн підписали Болонську декларацію [4].

Однією з основних задекларованої у Болонії мети є створення умов для вільного переміщення студентів, викладачів, менеджерів освіти та дослідників на теренах Європи. Наявність внутрішніх та зовнішніх державних і громадських систем контролю якості освіти також вважається обов'язковою.

Виділено шість основних завдань та принципів Болонського процесу: введення двоциклового навчання; запровадження кредитної системи; формування системи контролю якості освіти; розширення мобільності студентів і викладачів; забезпечення працевлаштування випускників та привабливості європейської системи освіти [5].

Подальші дії для досягнення поставлених завдань Болонського процесу – це: прийняття системи легкозрозумілих і адекватних ступенів; прийняття системи двоциклової освіти (доступне і післяступеневе навчання); запровадження системи кредитів – системи накопичення кредитів (ECTS) або інших сумісних з нею

систем, які здатні забезпечити як диференційно-розрізнявальну, так і функції накопичення; сприяння мобільності студентів і викладачів (усунення перешкод вільному пересуванню студентів і викладачів); забезпечення високоякісних стандартів вищої освіти; сприяння європейському підходу до вищої освіти (запровадження програм, курсів, модулів із «європейським» змістом); навчання протягом усього життя; співпраця вищих навчальних закладів і студентів як компетентних, активних і конструктивних партнерів у заснуванні та формуванні Зони європейської вищої освіти.

Визначальними критеріями освіти в рамках Болонського процесу можна назвати такі критерії як: якість підготовки фахівців; зміцнення довіри між суб'єктами освіти; відповідність європейському ринку праці; мобільність; сумісність кваліфікації на вузівському та післявузівському етапах підготовки; посилення конкурентоспроможності Європейської системи освіти [6].

Для проведення науково-методичних семінарів із педагогічними працівниками вищих навчальних закладів, а також серед педагогічної громадськості, може бути використана навчальна програма розвитку вищої освіти України. Вона розрахована на студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційними програмами підготовки магістра, аспірантів, а також для слухачів факультетів підвищення кваліфікації та перепідготовки.

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах та узгоджена з примірною структурою змісту навчального курсу, рекомендованою Європейською кредитно-трансферною системою (ECTS). Основою програми є визначення змістових модулів навчання з кожної дисципліни, узгодження кредитних систем оцінювання досягнень студента, які забезпечать можливість враховувати всі досягнення студента, а не тільки навчальне навантаження, наприклад, участь у наукових дослідженнях, конференціях, предметних олімпіадах, симпозиумах, дебатах, круглих столах є важливим моментом запровадження акумулюючої кредитної системи [7].

Враховуючи вищезазначене, маємо можливість виділити ряд переваг Болонського процесу: збільшення рівня доступності європейської вищої освіти; успішність працевлаштування при отриманні ступеня чи кваліфікації, орієнтованої на ринок праці; мобільність студентів і викладачів на міжнародному рівні; можливість вищого навчального закладу отримати фінансування проекту європейськими структурами. Українські вищі навчальні заклади перебувають серед світових лідерів, що підтверджено глобальним індексом конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, згідно з яким Україна посідає 43 місце з 134 країн за системою загальної вищої та професійної освіти. Високий рівень підготовки фахівців спостерігається у тих галузях, де протягом десятиліть була сформована сильна наукова школа: фізика, математика, технічні дисципліни, філологія та деякі інші. Проте необхідним є також виділити недоліки Болонському процесу: недостатність інформаційного забезпечення цілей Болонського процесу; плутанина між навчальними програмами; відсутність реалізації деяких новацій у практичній частині; зниження загального

рівня вищої освіти через орієнтацію на вузьких спеціалістів; ускладнення процесу вступу до магістратури.

Період з 2018 р. до 2020 р. повинен стати ключовим у реалізації довготермінових стратегій стосовно визнання вищої освіти України на європейському і світовому освітньому просторі.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи вищезазначене, маємо можливість зробити наступні висновки:

сучасний розвиток освіти України, її становлення в єдиному європейському та світовому освітньому просторі неможливе без ефективної організації та вдосконалення європейської кредитно-трансферної й акумулюючої системи, в основу якої покладено систематизований спосіб описання освітньої програми шляхом призначення кредитів (балів) її компонентам;

інтеграція в європейський освітній простір, тобто міждержавну структуру співробітництва, яку офіційно засновано на Конференції міністрів країн учасниць Болонського процесу, потребує вироблення і впровадження нових механізмів, серед яких виділено запозичення досвіду сусідніх з Україною держав-членів ЄС, адаптування законодавства України до вимог Болонського процесу, спільна підготовка фахівців у європейських вищих навчальних закладах та обмін випускниками, вирішення проблем юридичного визнання дипломів українських вищих навчальних закладів у країнах ЄС, створення умов для закріплення фахівців, що закінчують навчання, підготовка фахівців, спроможних захистити інтереси України у жорстких умовах світової конкуренції;

передбачена Болонською декларацією, система академічних кредитів, аналогічна європейській кредитно-трансферній системі – це засіб підвищення мобільності студентів для переходу з однієї навчальної програми на іншу, включаючи програми післядипломної освіти, а також реформування навчальних програм та передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн.

Таким чином, дослідження європейської системи перезарахування кредитів доводять, що для України її впровадження сприяло визнанню українських дипломів на міжнародному рівні, більшій мобільності в європейському просторі для студентів та викладачів, спільній освіті та впровадженню пошукових проектів з європейськими університетами, конкурентоспромож-

ності на європейському і світовому ринках праці.

Список використаних джерел

1. Довідник користувача ЄКТС 2015 р. URL: http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/ects-users-guide_en.pdf
2. Димань Т.М., Боньковський О.А., Вовкогон А.Г. Європейський простір вищої освіти та Болонський процес: навч. посіб. Одеса: НУ «ОМА», 2017. 106 с.
3. Телелим В.М. Вища освіта України і Болонський процес: підручник. Київ: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2015. 396 с.
4. Шамаєва І. Орієнтир і Болонська декларація. Синергія. 2003. №1 (5). С. 12-13.
5. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаши та ін.; за ред. В.Г. Кременя. Київ: МОН, 2004. 288 с.
6. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навч. посіб. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. 352 с.
7. Дубасенюк О.А. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи. Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: матеріали Всеукр. конф., м. Київ, 2 жовт. 2010 р. Київ: ІОД НАПН України, 2011. С. 135-142.

References

1. ECTS 2015 User Guide. URL: http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/ects-users-guide_en.pdf
2. Dyman T.M., Bonkovskyi O.A., Vovkohon A.H. European Higher Education Area and the Bologna Process: Tutorial. tool. Odesa: OMA OU, 2017. 106 p. (in Ukrainian)
3. Telelym V.M. Higher education in Ukraine and the Bologna process: textbook. Kyiv: Ivan Cherniakhovskoho National University of Defense of Ukraine, 2015. 396 p. (in Ukrainian)
4. Shamaieva I. Landmark and the Bologna Declaration. Synergy. 2003. №1 (5). pp. 12-13. (in Ukrainian)
5. Higher education in Ukraine and the Bologna process: study. tool. / M.F. Stepko et.al.; ed. V.H. Kremin. Kyiv: MES, 2004. 288 p. (in Ukrainian)
6. Sysoieva S.O., Krystopchuk T.Ye. Educational systems of European Union countries: general characteristics: tutorial. Kyiv: Boris Grinchenko University of Kiev, 2012. 352 p. (in Ukrainian)
7. Dubaseniuk O.A. Higher education development: trends and perspectives. Human-centrism as a Basis for the Humanitarian Policy of Ukraine: All-Ukrainian Materials. conf., Kyiv, 2 October. 2010. Kyiv: IOD of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2011. pp. 135-142. (in Ukrainian)